

The 4th Teacher Conference “**University and School**” (Problems of Teaching and Education)

The exchange of Good Practices

17 October, 2015, Materials

ექსკურსია-განათლების შემადგენელი ნაწილი

ავტორი: ლაურა ჯიმშელიძე

საერო გიმნაზია შავნაბადას ბიოლოგიის უფროსი მასწავლებელი

რეზიუმე

ექსკურსიები და გასვლითი ღონისძიებები მოსწავლეებს დიდ საგანმანათლებლო გამოცდილებას სძენს. რაოდენ აქტიური, მოსწავლეზე ორიენტირებული, მრავალფეროვანი გარემოც უნდა იყოს საკლასო ოთახში, ფორმალურ გარემოში შექმნილი ცოდნა და აქ განვითარებული უნარები მაინც არ არის საკმარისი, კლასგარეშე განათლება, რომელსაც მოსწავლე არაფორმალურ გარემოში იღებს, ისევე მნიშვნელოვანია მისი სოციალური და კვლევითი უნარების განვითარებისთვის, როგორც კლასში გამოყენებული სპეციალური მეთოდები. უფრო მეტიც - ამ დროს მოსწავლეები გართობისა და დასვენების დროს გაუცნობიერებლად იძენენ ახალ ცოდნას, განვითარებენ უნარ-ჩვევებს, გამოიმუშავენ გარემოსადმი სწორ დამოკიდებულებას. თუმცა ყოველივე ეს ვერ მოხერხდება, თუ მასწავლებელმა სწორად არ ჩამოაყალიბა ამ ღონისძიების მიზანი. ამიტომ მნიშვნელოვანია მასწავლებელმა წინასწარ დროში გაწერილი გეგმა შექმნას ექსკურსიისთვის.

საკვანძო სიტყვები:

ექსკურსია, არაფორმალური განათლება, ბუნებისმეტყველება, გარემოს დაცვა, გასვლითი ღონისძიებები, აქტივობები, ტრანსფერი, ჯგუფური მუშაობა, წითელი წიგნი, ეკოსისტემა

შესავალი

სასწავლო ექსკურსიები და მათი როლი

ექსკურსია არაფორმალური განათლების განსაკუთრებულფორმას წარმოადგენს, სწორად ორგანიზებული ექსკურსია შეიძლება გავხადოთ სწავლების ხარისხის გაუმჯობესების საუკეთესო წყაროდ. შევჩერდეთ ექსკურსიის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფორმაზე - სასწავლო ექსკურსიებზე.

სიტყვა „ექსკურსია“ ლათინური წარმოშობისაა და გასვლას, გასეირნებას, რომელიმე კონკრეტული ადგილის დათვალიერებას ნიშნავს. სასწავლო ექსკურსია კი მის შესწავლას ან შესწავლილის თვალნათლივ მონახულებას გულისხმობს. [1.9]

უცხო სიტყვათა ლექსიკონში „ექსკურსია“ ასეა განმარტებული: კოლექტიური დათვალიერება რისამე; გამგზავრება, გასეირნება სასწავლო, სამეცნიერო, სპორტული ან გართობის მიზნით. ექსკურსიის უმთავრესი ელემენტებია ჩვენება და თხრობა, მაგრამ ობიექტების ყოველგვარი დათვალიერება არ შეიძლება იყოს ექსკურსია. ექსკურსია

The 4th Teacher Conference “**University and School**” (Problems of Teaching and Education)

The exchange of Good Practices

17 October, 2015, Materials

ეწოდება კვალიფიციური ხელმძღვანელის, ექსპურსიამძღოლის, მიერ წინასწარ მოფიქრებული გეგმის მიხედვით, გარკვეული თანამიმდევრობითა და შინაარსით, საექსპურსიო ობიექტების ისეთ დათვალიერებას, რასაც თან ახლავს რომელიმე თემის ახსნა.[1.13]

საექსპურსიო საქმის მამამთავარი გერდტი კი ექსპურსიის ცნებას ასე განსაზღვრავს: "ექსპურსია არის ფორმა საზოგადოებრივ-საგანმანათლებლო საქმიანობისა, რომლის დროსაც ადამიანთა ჯგუფი (ექსპურსანტები) გათვითცნობიერების მიზნით პირის (ექსპურსიამძღოლის) ხელმძღვანელობით სწავლობს საგანს ან მოვლენას მისი ბუნებრივი მოცემულობის პირობებში, მიდის რა ადგილზე მის დასათვალიერებლად".

[8:<http://www.mastsavlebeli.ge/?action=news&npid=97913>].

ეს განსხვავებები განპირობებულია იმ ამოცანების ცვალებადობით, რომლებსაც ესა თუ ის საზოგადოება უყენებს ექსპურსიას.

ექსპურსიები თავისი ამოცანებით და მონაწილეებზე ზემოქმედებით წარმოადგენს პედაგოგიურ პროცესს. როგორც ყველა პედაგოგიურ პროცესში, ექსპურსიამიც მონაწილეობს ორი მხარე: მასწავლებელი (ექსპურსიამძღოლი), რომელიც ასწავლის და ექსპურსანტები, რომლებიც სწავლობენ. მასწავლებელი-ექსპურსიამძღოლი გადასცემს ცოდნას განსაზღვრულ თემაზე, ექსპურსანტები კი ამ ცოდნას ითვისებენ. ამ ორი მხარის ურთიერთქმედება არის პედაგოგიური პროცესის საფუძველი.

ჩატარების ფორმის მიხედვით ექსპურსია შეიძლება იყოს:

- მასობრივი (მისი მონაწილეები გადაადგილდებიან რამდენიმე ავტობუსით);
- ექსპურსია-გასეირნება (აერთიანებს შემეცნების და დასვენების ელემენტებს, ტარდება ტყეში, პარკში, ზღვაზე და ა. შ.);
- ექსპურსია-ლექცია (თხრობა ჭარბობს ჩვენებას);
- ექსპურსია-კონცერტი (ემდგვნება მუსიკალურ თემას);
- ექსპურსია-სპექტაკლი (ლიტერატურულ-მხატვრული ექსპურსიის ფორმა, მომზადებული მხატვრული ლიტერატურის კონკრეტული ნაწარმოების საფუძველზე) და

სხვა.[5:6]

სასწავლო ექსპურსია განიხილება სასწავლო-სააღმზრდელო პროცესის უკეთ წარმართვის ფორმად, რომლის საშუალებითაც მოსწავლე აკვირდება სხვადასხვა საგანს და მოვლენას, რის შედეგად იძენს ახალ ცოდნას. სასწავლო ექსპურსიების ჩატარება ისეთ ადგილებში, როგორებიცაა: მუზეუმი, ისტორიული ძეგლი, წარმოება, ბუნების რაიმე განსაკუთრებული ადგილი და სხვა, ყოველთვის ასრულებენ ისეთ დიდაქტიკურ ფუნქციებს, რომელთა მემშვეობითაც მასწავლებელს შეუძლია საგანგებო კორექტივი შეიტანოს თავის მუშაობაში. ასეთი ექსპურსიები საჭირო დოზირებით და დანიშნულებით შეტანილია სასწავლო პროგრამებში, როგორც სწავლების სისტემის გარკვეული და სავალდებულო ნაწილი. სასწავლო ექსპურსიები თავისი დანიშნულებითა და შინაარსით პირობითად შეიძლება დაიყოს რამდენიმე სახეობად, კერძოდ: საბუნებისმეტყველო, საწარმოო, ისტორიულ-

The 4th Teacher Conference “**University and School**” (Problems of Teaching and Education)

The exchange of Good Practices

17 October, 2015, Materials

ლიტერატურული, სამხარეთმცოდნეო და ზოგადი.[5:9]სასწავლო ექსპურსიების კლასიფიკაციას საფუძვლად ისიც უდევს, თუ რა დიდაქტიკური მიზნის გადაწყვეტას ემსახურება მისი ჩატარება: ახალი მასალის გაცნობას თუ უკვე შესწავლილის განმტკიცებას. ორივე შემთხვევაში მასწავლებელი ისახავს და წყვეტს კონკრეტულ ამოცანას, რომლის გადაჭრისას გათვალისწინებული უნდა იყოს მოსწავლეთა ასაკი და ინდივიდუალური თავისებურებები.

მასწავლებლის, როგორც ექსპურსიამძღვრის, პედაგოგიურ საქმიანობაში განასხვავებენ შემდეგ ეტაპებს:

1. მასწავლებლის და ჯგუფის მომზადება ექსპურსიისათვის;

2. თვით ექსპურსიის ჩატარება;

3.ექსპურსიის შემდგომი სამუშაო, რომელიც განამტკიცებს საექსპურსიო მასალას.[2,122]

სასწავლო ექსპურსიის ჩატარების წარმატება დამოკიდებულია მისი წინასამზადისის სწორგააზრებაზე, საექსპურსიო ადგილის შერჩევასა და დაგეგმვაზე, თვით მასწავლებლის კომპეტენტურობაზე, იქ დამხვედურთა მომზადებაზე და სხვა ცნობილი თუ მოულოდნელი ვითარების სწორ მართვაზე. არა ნაკლებ მნიშვნელოვანია მოსწავლეთა სურვილისა და განწყობის გათვალისწინება, სასწავლო ექსპურსიის ჩატარება და შედეგების შეჯამება.

სამივე დასახელებული ეტაპი განაპირობებს ურთიერთ წარმატებას. თუ ექსპურსიას წორად მომზადდა და ჩატარდა, მაშინ წარმატებაც მისი შედეგების შეჯამების დროს იჩენს თავს. თვით შეჯამება შეიძლება ჩატარდეს წერიითი სამუშაოს შესრულებით, გამოფენის მოწყობით, დისკუსიით, კონფერენციით და სხვა.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ექსპურსიების ჩატარებას სკოლაში აქვს უდიდესი მნიშვნელობა მოსწავლეთა განათლებისა და მსოფლმხედველობის ფორმირებისათვის. მიუხედავად იმისა, რომ სასკოლო პრაქტიკაში კლასგარეშე მუშაობის ეს ფორმა ხშირად გამოიყენება, მასწავლებელთა უმეტესობა ვერ ფლობს მათი მომზადებისა და ჩატარების მეთოდიკას. ღონისძიების მოწყობისას ისინი, ძირითადად, გამგზავრების ორგანიზაციით შემოიფარგლებიან და გიდის მომსახურებას ეყრდნობიან. ვფიქრობთ, სტატიაში განხილული ექსპურსიის მომზადების და ჩატარების ეტაპები ხელს შეუწყობენ მასწავლებელთა პრაქტიკული უნარ-ჩვევების გამომუშავებას.[3,54]

სასწავლო ექსპურსიის მნიშვნელობა

როგორც ვიცით, მოსწავლე სწავლობს როგორც ფორმალურ, ისე არაფორმალურ გარემოში. ასეთ ღონისძიებებზე მოსწავლეებს სოციალური და საკუთარი თავის მართვის უნარ-ჩვევებიც უვითარდებათ. ვიზიტების დროს ისინი არა მხოლოდ სწავლობენ, არამედ ისვენებენ კიდევ, თანაც ამას ორგანიზებული, კოლექტიური ფორმა აქვს.

სასწავლო-შემეცნებითი ვიზიტი წინასწარ უნდა დაიგეგმოს. მხოლოდ ამ შემთხვევაში იქნება ის საინტერესო და საგანმანათლებლო ღირებულების მატარებელი.გასვლითი ღონისძიებები მოსწავლეებს დიდ საგანმანათლებლო გამოცდილებას სძენს. რაოდენ

The 4th Teacher Conference “**University and School**” (Problems of Teaching and Education)

The exchange of Good Practices

17 October, 2015, Materials

აქტიური, მოსწავლეზე ორიენტირებული, მრავალფეროვანი გარემოც უნდა იყოს საკლასო ოთახში, ფორმალურ გარემოში შექმნილი ცოდნა და აქ განვითარებული უნარები მაინც არ არის საკმარისი, მაინც ლიმიტირებულია. ბუნებრივი ძეგლისა თუ მუზეუმის მონახულებამ მოსწავლეს ბიოლოგიასა და მცენარეული საფარით მდიდარ (ან თუნდაც ღარიბ) ობიექტებზე, შეიძლება უფრო მეტი ცოდნა შესძინოს, ვიდრე მთელი წლის განმავლობაში გავლილმა სახელმძღვანელომ. იგივე შეიძლება ითქვას ისტორიასა და ისტორიულ ობიექტებზე, სახვით და გამოყენებით ხელოვნებასა და გამოფენებზე, ქიმიასა და საწარმოზე, ქართულ ენასა და ლიტერატურასა და მწერალთა სახლ-მუზეუმებზე...

სასკოლო ექსკურსიებს უმნიშვნელოვანესი როლი აქვს სკოლის კლასგარეშე განათლებისას. სასკოლო ექსკურსიებზე მოსწავლეებს არამარტო ნასწავლის შესახებ ბუნებრივ გარემოში განცდის შესაძლებლობა აქვთ, არამედ აქ მათ მნიშვნელოვანი სოციალური და თვით მართვის ჩვევებიც უვითარდებათ. მნიშვნელოვანია, რომ ექსკურსია წინასწარ იყოს დაგეგმილი. მხოლოდ ამ შემთხვევაში ექნება მას მაქსიმალური ეფექტი, ამ დროს იქნება იგი ზედმიწევნით საინტერესო და საგანმანათლებლო ღირებულების მატარებელი. სასკოლო ექსკურსიების დროს მოზარდები, გარდა იმისა, რომ კულტურის საინტერესო ძეგლებს ათვალიერებენ, უკეთაც ეცნობიან ერთმანეთს, რაც მათ შემდგომ ურთიერთობაზე დადებითად მოქმედებს, ექსკურსია იმთავითვე გართობასთან იყო გაიგივებული და მასწავლებელი მათ უმეტესად სასწავლო წლის ბოლოს აწყობდა. [4,56]

მართებულია ექსკურსია ჩატარდეს:

1. სასწავლო წლის დასაწყისში. ამ შემთხვევაში ის ხელს უწყობს მოსწავლეთა და მასწავლებელთა დაახლოებას, აღვივებს ინტერესს ამა თუ იმ საკითხის მიმართ, ზრდის სწავლის მოტივაციას;
2. სასწავლო წლის დასასრულს, როდესაც მოსწავლეებს უკვე აქვთ სათანადო ცოდნა და უნარ-ჩვევები და შეუძლიათ, რეალურ გარემოში დააკვირდნენ ბუნებას, ისტორიულ ძეგლებსა თუ გარკვეულ სამუშაო გარემოს;
3. წლის განმავლობაში, საგნის სპეციფიკიდან და სასწავლო პროცესის საჭიროებიდან გამომდინარე.

[7,http://mastsavlebeli.ge/?action=page&p_id=19&id=90]

პირველ ორ შემთხვევაში ექსკურსიას ნაკლებად აქვს აკადემიური დატვირთვა და უფრო გასართობ ხასიათს ატარებს, ხოლო მესამე საგანმანათლებლო ხასიათისაა. ამ დროს მოსწავლეებს საშუალება ეძლევათ, რეალურ გარემოში დააკვირდნენ ვითარებას და გაეცნონ ამა თუ იმ საკითხთან დაკავშირებულ თავისებურებებს. სწორედ ამგვარ ექსკურსიებს შეიძლება ეწოდოს სასწავლო-შემოქმედებითი ვიზიტები. ეს ვიზიტები მასწავლებელმა სასწავლო გეგმას უნდა დაუკავშიროს და საგანმანათლებლო დატვირთვა მიანიჭოს. სასწავლო-შემეცნებით ვიზიტს საილუსტრაციო ფუნქცია აქვს. აქ ნანახი და მოსმენილი მოსწავლეებს უკეთ ამახსოვრდებათ, ვიდრე მხოლოდ მოყოლილი ან ფორმალურ გარემოში შესწავლილი მასალა.

The 4th Teacher Conference “**University and School**” (Problems of Teaching and Education)

The exchange of Good Practices

17 October, 2015, Materials

საექსკურსიო სასწავლო გეგმის სტრუქტურა

საექსკურსიო სასწავლო გეგმა უნდა დაეყრდნოს ეროვნულ სასწავლო გეგმას. სასწავლო გეგმა მოიცავს სამ ძირითად ნაწილს ა) ექსკურსიის დაგეგმვა, ბ) საექსკურსიო მარშრუტებსა და გ) საექსკურსიო აქტივობებს. [9: http://tsinandali.blogspot.com/2009/12/blog-post_25.html] საექსკურსიო აქტივობები სპეციალურად იმდენად ზოგადია, რომ მათი გამოყენება რამდენიმე მიმართულებით შეიძლება. ასევე აბსოლუტურად დასაშვებია, ამ აქტივობების ნებისმიერი სახით კომბინირება და თითოეულ ექსკურსიაზე რამდენიმე გამოყენება. თუმცა აქ უნდა გვახსოვდეს ისიც, რომ ჯობია ერთი აქტივობა გავაკეთოთ ისე, რომ მოსწავლეებს საკმარისი დრო ჰქონდეთ დაფიქრებისა და სამუშაოს შესრულებისათვის. უნდა გვახსოვდეს ისიც, რომ მოსწავლეებს ექსკურსიაზე უნდა დავუტოვოთ დრო, ერთმანეთთან ურთიერთობისთვის, გარემოს დამოუკიდებლად შეცნობისთვის და სხვა.

სასურველია, ექსკურსია მასწავლებლებისა და მოსწავლეების აქტიური თანამშრომლობით დაიგეგმოს და ყველა აქტივობა წინასწარ, ექსკურსიამდე მომზადდეს. რაც შეუწყობს მათში დაგეგმვის უნარებისა და ბუნებისმეტყველებისა და გეოგრაფიის ფარგლებში ნასწავლი ცოდნის პრაქტიკული გამოყენების ჩვევების განვითარებას. მასწავლებელმა უნდა აუხსნას მოსწავლეებს, სად იქნება ექსკურსია და რა აქტივობაა დაგეგმილი, გააფრთხილოს იმ მასალების შესახებ, რომლებიც მათ შესაძლოა ექსკურსიაზე, ექსკურსიის წინ ან შემდეგ დასჭირდეთ.

სასწავლო-შემეცნებითი ვიზიტის დროს აქტივობები ხშირად რამდენიმე საგნის სასწავლო გეგმის ინტეგრირებას ახდენს (მაგ., ქართულის, ისტორიის, გეოგრაფიის, ბუნებისმეტყველების, ფიზკულტურის, ხელოვნების). ამდენად, ასეთ აქტივობათა დაგეგმვისას სხვადასხვა საგნის მასწავლებელთა ერთობლივი და შეთანხმებული მუშაობა შესაძლოა უფრო მეტად ეფექტიანი იყოს. როდესაც ერთი ვიზიტი იგეგმება რამე ობიექტზე, მაგალითად, საწარმოში, შეიძლება მისი განხილვა სხვადასხვა საგნის პერსპექტივიდან. ამ დროს მასწავლებლებმა შეიძლება მოსწავლეებთან ერთად განახორციელონ ერთობლივი დიდი კვლევითი პროექტი, შეისწავლონ საწარმოს ისტორია, განვითარება, გეოგრაფია, საიდან მარაგდება იგი რესურსებით, სად გააქვს პროდუქცია, როგორი ტექნოლოგიები გამოიყენება და რა პროცესები მიმდინარეობს აქ.

ამგვარი ინტეგრირების ღირსება ის არის, რომ ობიექტის შესწავლა ხდება მრავალმხრივი პერსპექტივით და შეძენილი ცოდნა უფრო კომპლექსურია. [1.35] იმავედროულად, თანხებიც იზოგება, რადგან თითოეული საგნის ფარგლებში არ იგეგმება ცალ-ცალკე გასვლა. გარდა ამისა, ასეთი გასვლები ხელს უწყობს მასწავლებლებს შორის მჭიდრო თანამშრომლობას და, რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია, პასუხისმგებლობის გადანაწილებას.

სკოლის გარეთ სწავლებას შესაძლოა გარკვეული პრობლემები ახლდეს თან, ამიტომ აუცილებელია სასწავლო-შემეცნებითი ვიზიტის დეტალური დაგეგმვა, რათა

The 4th Teacher Conference “**University and School**” (Problems of Teaching and Education)

The exchange of Good Practices

17 October, 2015, Materials

გაუგებრობები თავიდან ავიცილოთ. მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს და დაგეგმოს: სასწავლო-შემეცნებითი ვიზიტის მიზანი, სასწავლო-შემეცნებითი ვიზიტის ზუსტი დრო, მოსწავლეების რაოდენობა.

მოსწავლეები შეიძლება აქტიურად ჩაებან ვიზიტის დაგეგმვაში, როგორც ადგილის, ისე სატრანსპორტო საშუალების, გასვლისა და ჩამოსვლის დროის, საკვების შერჩევისას; მათ შეიძლება დაევალოთ ამინდის გრძელვადიანი პროგნოზის გაცნობა ჯერ სავარაუდო, შემდეგ კი ზუსტი თარიღის დასაგეგმავად. ექსკურსიის მიმართულების დადგენის და შესაძლო ხარჯების დათვლის გარდა მნიშვნელოვანია დროის დაგეგმვა. მოსწავლეებმა უნდა ჩამოაყალიბონ ექსკურსიის განრიგი. მანძილის და ავტობუსის საშუალო სიჩქარის გამოყენებით ისინი გამოთვლიან დროს, რომელსაც ისინი გზაში გაატარებენ. თუ გასვლის დროსა და დაბრუნების სასურველ დროებს განუსაზღვრავს, მასწავლებელს აქვს საშუალება მოსწავლეები ავარჯიშოს დროითი გეგმის შედგენაზე. უკან დასაბრუნებლად საჭირო დროის გათვლისას მოსწავლეებმა უნდა გაითვალისწინონ მოგზაურობის დროების ხვდასხვა პუნქტებს შორის.

დაგეგმვის პროცესში მოსწავლეთა ჩართულობა ზრდის მათ მოტივაციასა და თვითრწმენას. სასწავლო-შემეცნებითი ვიზიტის დროს ჯგუფში მოსწავლეთა რაოდენობა კლასის სიდიდეზეა დამოკიდებული. სასურველია, 5-6 ბავშვს ერთი უფროსი ახლდეს (პედაგოგი, სკოლის ადმინისტრაციის თანამშრომელი ან მშობელი). მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს ისიც, რომ მუზეუმში არსებობს გარკვეული შეზღუდვები - შესაძლოა, ყველა მოსწავლე ერთად არ შეუშვან. ამან შეფერხებები რომ არ გამოიწვიოს, საჭიროა ინფორმაციის წინასწარ მოძიება.

მასწავლებელმა წინასწარ უნდა მიაწოდოს მოსწავლეებს ინფორმაცია სასწავლო-შემეცნებითი ვიზიტის გეგმის შესახებ - რა უნდა ნახონ, რას უნდა მიაქციონ განსაკუთრებული ყურადღება და ა.შ. ვიზიტის დროს მან უნდა წააქეზოს მოსწავლეები კითხვების დასასმელად. შესაძლოა, საჭირო იყოს ჩანიშვნების გაკეთებაც.

თუ ექსკურსია სასწავლო მიზანს ემსახურება, მაშინ:

სასწავლო ექსკურსიამდე

მასწავლებელი აცნობს მოსწავლეებს მის მიმართულებას, მიზანს, აგრეთვე იმას, რა სასწავლო თემატიკას ეხმიანება ღონისძიება.

მასწავლებელმა წინასწარ უნდა განსაზღვროს ვიზიტის დროს ჩასატარებელი აქტივობები. თუ ის ჩანახატების, ჩანაწერების გაკეთებას ითვალისწინებს, წინასწარ გააფრთხილეთ მოსწავლეები, რა ნივთები წამოიღონ თან. შესაძლოა, ეს იყოს დაკვირვების ანკეტაც, რომელიც წინასწარ დგება.

მოსწავლეებმა უნდა იცოდნენ, რომ საჭიროა, არაფორმალურ გარემოში ყური დაუგდონ და მისდიონ მასწავლებლის ინსტრუქციებს, გამოიჩინონ პასუხისმგებლობა და დაიცვან

The 4th Teacher Conference “**University and School**” (Problems of Teaching and Education)

The exchange of Good Practices

17 October, 2015, Materials

უსაფრთხოების ზომები (განსაკუთრებით მაშინ, თუ ვიზიტის დროს კონტაქტი ექნებათ ცხოველებთან.

[7, http://mastsavlebeli.ge/?action=page&p_id=19&id=90]

სასწავლო ექსკურსიის დროს

მასწავლებელი უნდა ეცადოს, აქტივობები მრავალფეროვანი და სახალისო იყოს, რათა ადვილად შეძლოს კლასის მართვა.

უმჯობესია, აქტივობებს ჯგუფური ხასიათი ჰქონდეს, თუმცა შეჯიბრების ელემენტიც იყოს გათვალისწინებული, მაგალითად, მან, ვინც მეტად გამოიჩინს თავს, ჯილდო მიიღოს. დრომ, რომელსაც მოსწავლეები გზაში ატარებენ, ფუჭად არ უნდა ჩაიაროს. ურიგო არ იქნება, თუ მოკლე დავალებებს მათ ამ დროსაც მივცემთ. მაგალითად, დროის აღრიცხვას, მიდამოზე დაკვირვებას (ბუნება, დასახლების ტიპი, მანქანების ინტენსივობა გზაზე...). შეიძლება, ეს დრო გამოვიყენოთ ჩასატარებელი აქტივობების თაობაზე ინსტრუქციების მისაცემად, კლასის ჯგუფებად დასაყოფად.

მოსწავლეები აკვირდებიან და შეისწავლიან გარემოს. მათ თან უნდა ჰქონდეთ რვეულები/ბლოკნოტები, სადაც საკუთარ დაკვირვებებს აღწერენ. დაკვირვების შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს შეკრებს და გამართავს მსჯელობას მათ მიერ გამოვლენილი საკითხების შესახებ, რის შემდეგაც მოსწავლეები რვეულში ჩანიშნულ თეზისებს ახალ ინფორმაციას დაამატებენ.

[7, http://mastsavlebeli.ge/?action=page&p_id=19&id=90]

სასწავლო ექსკურსიის შემდეგ

ვიზიტის შემდეგ მოსწავლეებს ევალებათ პროექტის დასრულება, რაც საუკეთესო საშუალებაა დამოუკიდებელი კვლევისთვის. პროექტს მოსწავლეები გარკვეული ხნის (მაგალითად, ერთი კვირის) განმავლობაში ამუშავებენ და შემდეგ აუდიტორიას წარუდგენენ.[6,36]

ახლა კი - კონკრეტული მაგალითი:

ტყის ეკოსისტემის კვლევა

მიზანი: გარემოზე დაკვირვების უნარის განვითარება, გეოგრაფიაში, ბიოლოგიაში შეძენილი ცოდნის პრაქტიკული გამოყენება, ინფორმაციის (მასალის) შეგროვება, ჯგუფური მუშაობის უნარების განვითარება, გარემოსადმი პოზიტიური დამოკიდებულების განვითარება; ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრება.

სასწავლო ექსკურსიამდე

მოსწავლეები ტყეში გასვლამდე რუკაზე შეისწავლიან ადგილს და ადგენენ რელიეფს, ეცნობიან საკვლევი გარემოს მცენარეების დომინანტ სახეობებს, ცხოველთა სამყაროს.

The 4th Teacher Conference “**University and School**” (Problems of Teaching and Education)

The exchange of Good Practices

17 October, 2015, Materials

მასწავლებელი მათ შეახსენებს ჰერბარიუმის გაკეთების წესს და ავალებს შესაბამისი მასალების წამოღებას (რამდენიმე ერთჯერადი ჭიქა, მუყაოს კოლოფები, ბლოკნოტები, რვეული ან ფურცლები, ფანქარი და საშლელი). ვინაიდან ექსკურსია გულისხმობს ხანგრძლივ სიარულს, საჭიროა, მოსწავლეებმა წინასწარ განსაზღვრონ აუცილებელი ნივთების ნუსხა. მასწავლებელი მათ ამცნობს, რომ ექსკურსიაზე მიიღებენ დავალებას, რომელიც ექსკურსიის შემდეგ ექნებათ ჩასაბარებელი. ეს მოსწავლეებს მეტი მობილიზებულობისთვის მოუწოდებს.

სასწავლო ექსკურსიის დროს

მოსწავლეებს ეძლევათ დავალება, რომელიც მოითხოვს ტყის ეკოსისტემის რამდენიმე ხილული პარამეტრის (მაგალითად, ტყის შემადგენელი სახეობების ცვლილება მის განაპირა და შიდა ნაწილში) გამოკვლევას და კანონზომიერების დადგენას (მერქიანი, ბუჩქოვანი და ბალახოვანი საფარი). თუ სახეობების დადგენა ადგილზე შეუძლებელია, გროვდება მასალა ჰერბარიუმისთვის და სამუშაო სკოლაში სრულდება. თუ გზისპირა ტყეა, მოსწავლეთა ნახევარი, დაყოფილი ჯგუფებად, ატარებს ექსპერიმენტს ტყის გარე და შიდა ნაწილებში ფოთლებზე მტვრიანობის განსასაზღვრად. დანარჩენი ჯგუფები იკვლევენ, არის თუ არა სხვაობა ქვედა, შუა და ზედა იარუსის მცენარეთა დაბინძურების ხარისხში. მოსწავლეები იღებენ ფოთლებს განაპირა და შიდა ხეებიდან, ასევე სხვადასხვა იარუსიდან და მათ სხვადასხვა წყლიან ჭურჭელში ცალ-ცალკე ჩარეცხავენ. წყლის სიმღვრივე გვაჩვენებს დაბინძურების ხარისხს.

შემდეგ მოსწავლეებს ინდივიდუალური დავალება ეძლევათ: დააკვირდნენ ბუნების კომპონენტებს და ივარაუდონ, რა შეიცვლება ტყეში, თუ ერთ-ერთი კომპონენტი განადგურდა, ან დაბინძურების ხარისხმა მოიმატა. მასწავლებელი მათ საკმარის დროს აძლევს, რათა ყველამ მოასწროს სამუშაოს შესრულება. მასწავლებელმა ყურადღება უნდა მიაქციოს, რომ მოსწავლეებმა ერთმანეთს ხელი არ შეუშალონ. მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ მათი ნაწერი შესაფასებლად გადაეცემა მეწყვილეს. ექსკურსიის ბოლოს, ავტობუსში, ნაწერს წარუდგენენ გვერდით მჯდომ თანაკლასელს და საჭიროების შემთხვევაში უპასუხებენ მათ მიერ დასმულ დასაზუსტებელ შეკითხვებს.

ექსკურსიის შემდეგ

სკოლაში დაბრუნებული მოსწავლეები მასწავლებლის დახმარებით ახარისხებენ მასალას ჰერბარიუმისთვის და სამუშაოს დასრულების შემდეგ იკვლევენ სახეობებს, ადგენენ მათი გავრცელების არეალს, სამშობლოს. წერენ კვლევის მოკლე შემაჯამებელ ანგარიშს და აფასებენ თანაკლასელების დავალებებს.

სასწავლო-შემეცნებითი ვიზიტის დასრულების შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებთან ერთად განიხილავს მის შედეგებს – რა ნახეს ან მოისმინეს, რამდენად გასაგები და საინტერესო იყო ინფორმაცია; შესაძლებოა, დაიგეგმოს შემდგომი ვიზიტებიც.

The 4th Teacher Conference “**University and School**” (Problems of Teaching and Education)

The exchange of Good Practices

17 October, 2015, Materials

ამრიგად, ჩვენ შევეცადეთ, ექსპურსიისთვის უფრო მეტი ფუნქცია მიგვენიჭებინა და განგვეხილა ის როგორც კარგად დაგეგმილი სასწავლო ღონისძიება.

ლიტერატურა:

1. Б.В. Емельянов, Экскурсоведение. М., 2007.
2. (სსიპ)განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი: ნიკო კვარაცხელია, საექსპურსიო საქმე, თბილისი 2015
3. ლ. რეხვიაშვილი, ექსპურსია. მისი მომზადებისა და ჩატარების სპეციფიკა, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.
4. ბერიშვილიჯ., კარანაძეთ., პედაგოგიკა, თბ., 1998.
5. 5.მაღაზონიაშ., პედაგოგიკა, თბ., 1997.
6. (სსიპ)განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი: პროფესიულ კვალიფიკაციათაგან ვითარების ხელშეწყობის პროგრამა. ექსპურსიის მომზადება ექსპურსიის ჩატარება, თბილისი 2014
7. მანანა რატიანი-სასწავლო შემეცნებითი ვიზიტები ექსპურსიების ნაცვლად, ინტერნეტვერსია.http://mastsavlebeli.ge/?action=page&p_id=19&id=90
8. ლევან სებისკვერაძე - სასკოლო ექსპურსიები წინათ და ახლა, ინტერნეტვერსია<http://www.mastsavlebeli.ge/?action=news&npid=979>
9. სიმონ ჯანაშია -საექსპურსიო სასწავლო გეგმა,ინტერნეტ ვერსიაhttp://tsinandali.blogspot.com/2009/12/blog-post_25.html